

Vårt Falun

Utanförskapet
ska minska

*FALUNS HISTORIA
I BILDER*

*Kulturattack
väcker intresse*

Gemenskap på schemat

Evenemang september–december

FALUN

/I detta nummer

Foto: Ulf Palm

Ett år som kommundirektör. Sid 6–7

Foto: Peter Dahlvist

Första spadtaget för förskolan. Sid 11

Foto: Ulf Palm

Volleyboll för alla. Sid 16–17

Foto: Anders Norin

Görans historiebänk. Sid 18–19

Foto: Ulf Palm

Möjlighet till gemenskap. Sid 12–13

Foto: Ulf Palm

Kulturattack. Sid 20–21

FALUN

VÅRT FALUN GES UT AV FALU KOMMUN FYRA GÅNGER OM ÅRET. Ansvarig utgivare: Emelie von Bothmer, emelie.von.bothmer@falun.se. Redaktörer: Peter Dahlvist, peter.dahlvist@falun.se, Anders Norin, anders.norin@falun.se, Kari Östning, kari.ostning@falun.se. Grafisk produktion: Ryter kommunikationsbyrå. Tryck: MittMediaPrint. Distribution: Svensk Direktreklam. Frågor eller synpunkter på innehållet? Välkommen att mejla till redaktionen@falun.se eller ring 023-830 80. Nästa nummer: Vårt Falun nr 4-2019 kommer i din brevlåda i december 2019. Omslaget, foto: Ulf Palm.

Klimatkompenserad
Gruppförändelse
DEN HÄR TRYCKSAKEN ÄR
KLIMATKOMPENSERAD HELA VÄGEN
FRÅN TRYCK TILL DISTRIBUTION
AV SVENSK DIREKTREKLAM.

MILJÖMÄRKT
341 673
Trycksak

Nominera dina favoriter till ett kommunpris

Dansläraren Therese Arvidsson fick **kommunfullmäktiges tillgänglighetspris 2018** för sitt stora engagemang för rullstolsdans, och initiativ till aktiviteter så att alla människor får möjligheten att dansa. – Jag var inte alls förberedd att få ett sådan här pris, men det kändes jättebra, säger Therese Arvidsson. Vem tycker du är värd ett pris?

TEXT: PETER DAHLKVIST FOTO: PRIVAT

■ **KOMMUNPRISER/** Therese började dansa i unga år, mest bugg och fox på ett socialt plan. År 2013 kom hon till Sinclairs Dala Dansstudio, och påbörjade sin utbildning till att bli danslärare. Sedan dess har hon undervisat allt från de minsta dansarna i barndans, till vuxna i såväl bugg som rullstolsdans. Therese är utbildad hos Sveriges dansorganisation, danslärare steg 1. Hon har även genomgått utbildning i bröllopsdans.

– För mig så handlar det om att dansen gett mig så otroligt mycket och jag vill att alla ska få möjligheten att dansa, säger Therese och fortsätter:

– Att komma till lektionen och se deras glädje, det betyder väldigt mycket för mig.

På kommunfullmäktige den 13 december 2018 fick Therese ta emot hyllningar och sitt pris, som bestod av ett diplom, blommor samt en prischeck på 10 000 kronor. Vi fick också se en imponerande uppvisning i rullstolsdans tillsammans med Magnus Kindåker.

Vem tycker du är värd ett pris 2019? – Nominera nu!

Varje år delar kommunfullmäktige i Falun i samband med sitt sista sammanträde för året ut kulturpriser, ett miljöpris, tillgänglighetspris och ett mångfaldsstipendium. Har du en vän, kompis, familjemedlem eller bekant som du tycker gjort något bra, stort eller litet, inom de områdena? Då ska du självklart nominera.

Priserna delas ut till en eller flera personer, föreningar, företag eller organisationer som

är bosatta alternativt verksamma i Falu kommun. Sista dag att nominera dina favoriter är 7 oktober.

Miljöpriset

Miljöpriset uppmärksammar goda insatser som bidragit till en långsiktigt hållbar utveckling.

Tillgänglighetspriset

Tillgänglighetspriset uppmärksammar goda insatser som bidragit till att förbättra livsvillkoren och tillgängligheten för personer med funktionsnedsättning.

Kulturutmärkelserna

För kulturutmärkelserna definieras kultur i första hand som scenkonst (musik, teater, dans),

bild (konst, film, foto), kulturarv och litteratur:

- **Kulturstipendiet** för att lyfta fram ung kultur ges till unga "kulturarbetare", i första hand mellan 16 och 30 år.
- **Barn- och ungdomskulturpriset** ges för verksamheter och insatser utöver det vanliga inom barn- och ungdomskulturområdet.
- **Kulturpriset** ges för förtjänstfulla insatser inom kulturområdet.

Mångfaldspriset

Mångfaldspriset uppmärksammar ett förtjänstfullt arbete till förmån för ett Falun präglad av mångfald och integration. Priset delas ut av folkhälsorådet i samarbete med arbetsmarknads-, integrations- och kompetensförvaltningen. ■

/Så gör du för att nominera

Via kommunens hemsida:

www.falun.se/kommunpriser
Gå in på sidan och fyll i formuläret.

Via telefon: 023-830 00 (Kontaktcenter).

Via brev eller vykort till:

Kontaktcenter, Falu kommun, 791 83 Falun (märk kuvertet "Kommunpriser" och skriv tydligt vilket pris det gäller).

Berätta vem du vill nominera, varför du vill nominera den här personen och gärna även kontaktuppgifter till personen i fråga. Nominera senast den 7 oktober.

Fontänhus ska minska utanförskapet i Falun

Många med psykisk ohälsa saknar ett sammanhang att vara med i. I Falun finns över 1 000 personer, framför allt unga vuxna, som lider av psykisk ohälsa och saknar sysselsättning. Den 30 augusti invigdes Fontänhuset i Falun – med målet att skapa en gemenskap och en meningsfull vardag för personer som vill bryta sin isolering.

TEXT: JENNY ASP FOTO: MAGNUS STÅLBERG

■ **PSYKISK OHÄLSA/** I det gamla tullhuset vid Resecentrum är verksamheten i full gång. Lokalen på 330 kvadratmeter har rustats och inretts sedan april, och här har den ideella föreningen Fontänhuset Falun nu öppet under vardagar. Vem som helst mellan 16 och 65 år kan bli medlem – gratis och utan tidsbegränsning.

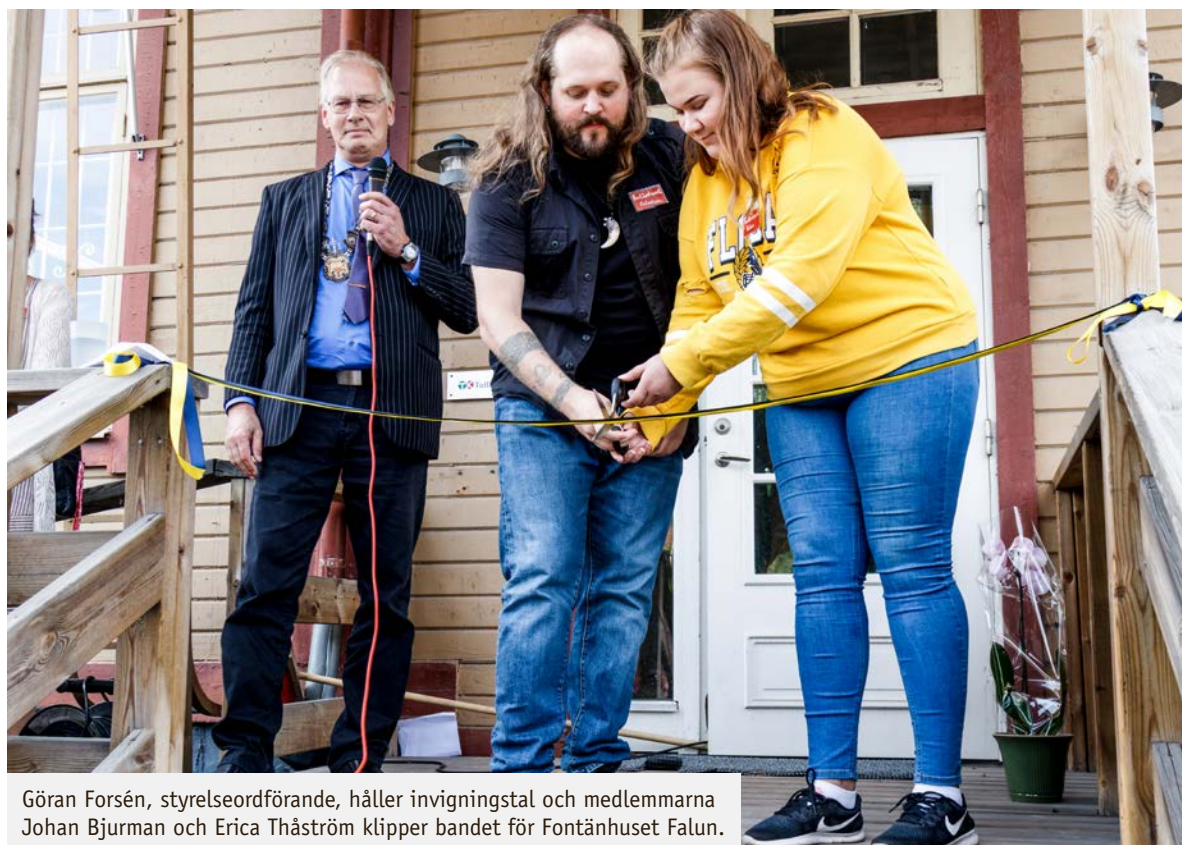
– Det är medlemmarnas hus och det är framför allt de som driver huset, med stöd av personalen. Som medlem kan du välja att arbeta i köket, i receptionen eller i redaktionen. Vi kallar det arbetsinriktad dag. Här finns det utrymme att vara den man är, och bidra med det man kan, berättar Lotta Noland, verksamhetsledare.

Internationell rörelse som växer

Fontänhus finns i över 30 länder och når 100 000 personer världen över, varje år.

I Sverige finns nu 13 hus, och Falun är det nordligaste. Konceptet är välbeprövat och har visat sig vara en bra väg för återhämtning från psykisk ohälsa. Det finns också ett starkt etablerat samarbete mellan de olika husen, och man har en skyldighet att hjälpa nystartade hus att komma igång.

– Fontänhuset fångar upp de som har råkat hamna i utanförskap av något skäl. Det kan handla om skoltrötta ungdomar, utbrända vuxna eller de som har mist sin livskamrat. Vården har långa väntetider, och vad händer under den tiden? Man blir inte friskare av att sitta hemma, utan man be-

Göran Forsén, styrelseordförande, håller invigningstal och medlemmarna Johan Bjurman och Erica Thåström klipper bandet för Fontänhuset Falun.

höver något att gå till. På Fontänhuset är vi inte intresserade av vad man har för diagnos. Det viktiga är att man kommer och gör det man klarar av. Och delar gemenskapen och tillhörigheten, säger Göran Forsén, styrelseordförande i Fontänhuset.

Det som skiljer Fontänhuset från andra instanser är framför allt att det inte är en myndighet – utan ett klubbhus som drivs av en ideell förening. Därför finns det ingen tidspress, utan den som blir medlem kan fortsätta vara det livet ut. Det frivilliga arbetet på Fontänhuset kan också kombineras med studier eller annat arbete. Medlemmarna är alltid välkomna tillbaka.

Stort intresse i Falun

2017 gjorde Finsam en förstudie som visade att det finns ett stort behov av en ny slags

"Här ställer vi frågan: vad kan du? Och för vissa är det länge sedan någon frågade efter det"

– Lotta Noland, verksamhetsledare, Fontänhuset Falun

verksamhet i Falun, särskilt för unga vuxna med psykisk ohälsa. Därför kommer Faluns fontänhus att satsa extra på den gruppen. Idag drivs Fontänhuset med stöd av kommunen, regionen och Socialstyrelsen.

I styrelsen sitter både medlemmar och politiker, som oavsett partitillhörighet är överens om att satsa på frågan. Att intresset är stort i Falun märks inte minst på medlemsantalet som växer stadigt.

– Vi har redan ett 40-tal medlemmar, fast vi bara har varit igång sedan april. För andra hus har det tagit flera år att få så många medlemmar. Vissa är här varje dag, för att komma hemifrån och få rutiner. Alla kan göra något, utifrån sin förmåga. Här ställer vi frågan: vad kan du? Och för vissa är det länge sedan någon frågade efter det, säger Lotta Noland.

Läs mer på www.fontanhusetfalun.se ■

Kan man **rena Falubornas avloppsvatten från läkemedelsrester**? Svaret är ja. I oktober avslutar det kommunala energibolaget Falu Energi & Vatten ett lyckat pilotprojekt där man undersökt rening av vatten med spår av läkemedel, vid avloppsreningsverket i Främby.

TEXT OCH FOTO: MIKAELA TRAPP

I Främby renas avloppsvattnet från läkemedelsrester

■ **HÄLSA OCH MILJÖ**/ Människan behöver läkemedel för att förebygga, lindra och bota sjukdomar. Men användning av läkemedel kan göra att läkemedelsrester sprids i naturen. Många rester kan till och med göra skada, framförallt på fiskar och andra djur som lever i vatten.

– Läkemedel som inte bryts ner i kroppen kan fortfarande vara aktiva när vi till exempel kissar ut dem i toaletten. När resterna sedan kommer till våra reningsverk går de rakt igenom våra vanliga reningssteg som inte är byggda för att rena läkemedel. Avloppssystemen är därför den största spridningsvägen till miljön, berättar Melviana Hedén, projektledare för pilotprojektet.

Välbeprövad reningsteknik

Under 2019 har Falu Energi & Vatten beviljats 3 miljoner kronor från Naturvårdsverket för att utreda förutsättningarna för att installera en fullskalig anläggning för att ta bort läkemedelsrester. I projektet ingår det bland annat att titta på lämplig reningsteknik.

– Under våren byggde vi upp en pilotanläggning intill bassängerna i Främby. Vi valde att använda oss av en väl beprövad reningsteknik i form av aktivt kol. Det används exempelvis vid rening av dricksvatten, säger Melviana Hedén.

Renas till minst 80 procent

Pilotanläggningen i Främby rymmer i en container. När avloppsvattnet renas i reningsverkets alla reningssteg och egentligen är redo att släppas ut i Runn leds en liten mängd in i containern. Där inne går vattnet först igenom ett filter som tar bort partiklar och sedan ett vertikalt rör fyllt med granulat av aktivt kol som fångar upp läkemedelsrester.

– Vi har undersökt ett tjugotal läkemedel och de flesta renas till minst 80 procent i pilotanläggningen. Vi har till och med sett att vissa ämnen renas ända upp till 100 procent, berättar Maria Silfwerin som arbetar med projektet.

Viktig kunskap för framtiden

I oktober avslutas pilotprojektet och Falu Energi & Vatten kommer att lämna över en slutrapport till Naturvårdsverket.

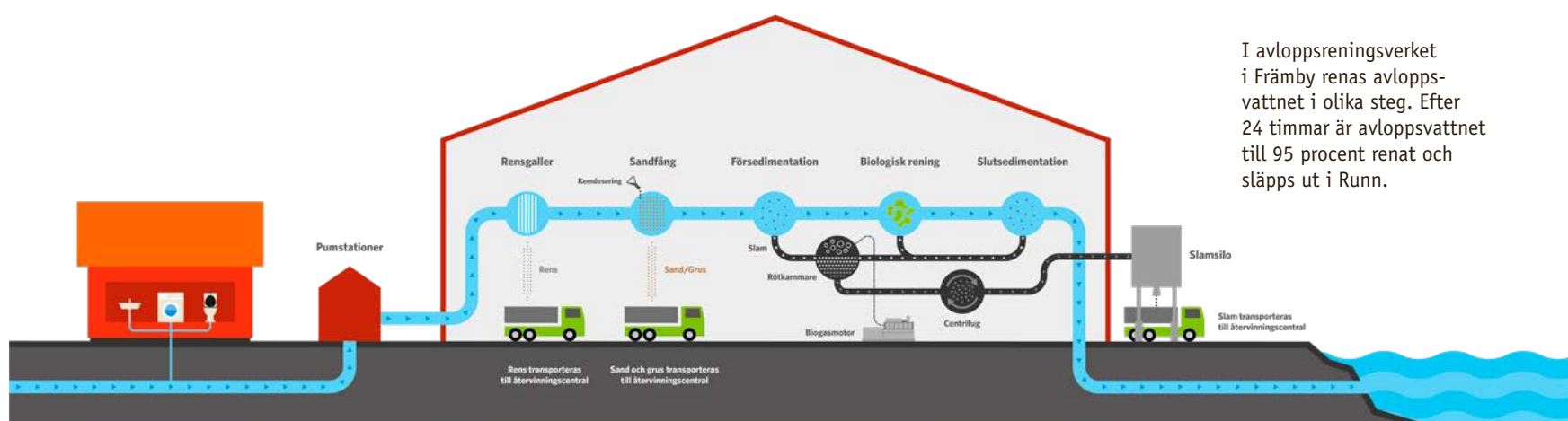
– Vårt projekt är viktigt för att ge kunskap kring hur man ska dimensionera och utforma framtida reningsverk. Till exempel under vilka förutsättningar olika läkemedelsrester och andra miljöfarliga ämnen renas bäst. Det har också gett oss en bra bild över hur vi kan möta moderna krav och bidrar till att reningsverkets utlopp i sjön Runn blir renare, säger Melviana Hedén. ■

↑ Så här ser pilotanläggningen ut för läkemedelsrening vid avloppsreningsverket i Främby. En anläggning som visat att det går att rena Faluborns avloppsvatten från läkemedelsrester. Från vänster i bild ses Melviana Hedén (projektledaren) och Maria Silfwerin (projektmedarbetare).

/Du kan göra skillnad

- Använd inte mediciner om du inte måste.
- Lämna in överblivna läkemedel på apotek. Spola aldrig ner läkemedel i toaletten eller handfatet. Försök inte heller att kompostera dem.
- Förpackningar som innehåller synliga rester av läkemedel ska också lämnas till apotek. Till exempel sprejbehållare, pulverinhalatorer och tuber.

I avloppsreningsverket i Främby renas avloppsvattnet i olika steg. Efter 24 timmar är avloppsvattnet till 95 procent renat och släpps ut i Runn.

Ett år som kommundirektör

I november ifjol klev hon in genom dörren i Rådhuset för att påbörja sin tjänst som kommundirektör i Falu kommun. Pernilla Wigren kan se tillbaka på ett år med massor av möten, tuffa utmaningar och långa arbetsdagar.

– Har man ett sådant här arbete, så går det inte att hålla på och räkna timmar. **Jag brinner för det jag håller på med**, och är också i den fasen i livet där jag har möjligheten att lägga mycket tid på mitt arbete. Jag hade inte tagit jobbet om jag varit småbarnsförälder, säger Pernilla Wigren.

TEXT: ANDERS NORIN FOTO: ULF PALM

■ **ORGANISATION/** Sitt tjänsterum har hon på andra våningen i Rådhuset vid Stora torget. Ett rum som fått en modernare och mer personlig prägel under året som hon suttit där.

– Det som sticker ut under mitt första år på kommunen är att det har varit ett roligt år, men väldigt mycket att göra. Jag gillar utmaningar och att hålla på med viktiga frågor inspirerar mig. Med ett bra jobb kan jag göra skillnad för många människor och för Falun, säger Pernilla Wigren.

Arbetsdagarna är långa och det är många som både vill och behöver få en kontakt med kommundirektören för att stämma av läget.

Kalendern är fullspäckad med inplanerade möten i flera veckor framåt. Tjänstemän och politiker måste få sitt.

– Ett av målen jag hade när jag började på kommunen var att hålla ner mötestiderna. Det går ganska bra när jag är den som kallar till ett möte, svårare när någon annan håller i mötena, säger Pernilla Wigren med ett leende över läpparna.

Hur ser en normal arbetsdag ut för dig?

– I princip är det möten hela dagen, från morgon till sen eftermiddag. Mejlkorgen går jag igenom tidigt på morgonen eller vid 16-tiden på eftermiddagen. Nu i höst provar

jag att boka in egen tid i almanackan, det känns lovande, säger Pernilla Wigren.

Under sitt första år har hon också försökt att vara ute hos de olika verksamheterna så mycket det bara har gått.

Pernilla gillar sitt jobb.

– Att fastna i Rådhuset är inte bra, och det är verkligen jätteviktigt för mig att vara ute och besöka kommunens olika verksamheter. Tyvärr har det blivit mindre av den varan än vad jag hade hoppats på, men inser också att jag aldrig kommer att kunna möta alla våra anställda. Men jag bloggar också och hoppas att jag möter många av de anställda den vägen, säger Pernilla Wigren.

Sparpaket framtaget

Falu kommun behöver spara 100 miljoner kronor och i våras fick Pernilla uppdraget av kommunstyrelsen att ta fram ett samlat åtgärdsprogram. I mitten på augusti presenterade hon och förvaltningscheferna besparingsförslagen för politiken.

– Från mina tidigare vd-jobb hade jag ingen som helst erfarenhet av denna typ av uppdrag. Jag ställdes därför inför en stor utmaning, och arbetet med besparingarna fyllde verkligen mitt huvud under en lång tid. Ekonomin måste tas på allvar, kommunen befinner sig inte i ett stabilt läge. Det som är positivt med besparingsförslaget är att vi i ledningsgruppen fått jobba ihop oss, säger Pernilla Wigren.

Vilka föreslagna sparåtgärder som politiken väljer att gå vidare med återstår att se.

Pernilla Wigren har snart arbetat ett år som kommundirektör i Falu kommun. Hon trivs med jobbet, men erkänner att arbetsdagarna oftast blir väldigt långa.

I september och oktober kommer partierna att komma med sina budgetförslag. Vid kommunfullmäktiges sammanträde den 15 oktober klubbas budgeten igenom.

Hur ser du annars på ditt första år i den kommunala organisationen?

– Jag har fått en större respekt för politiken. De har otroligt mycket på sitt bord att hantera och det är viktigt att vi tjänstemän ser till att förbereda frågorna på bästa sätt. Det som annars slår mig är vilken otroligt bred verksamhet kommunen har att hantera och hur många arbetskamrater jag har. Det gäller att vi tar vara på den fulla potentialen hos de anställda och att de ges förtroendet att växa. På det sätter blir vi också en bra arbetsgivare, säger Pernilla Wigren.

/Pernilla Wigren

Ålder: 55 år.

Familj: Man, tre vuxna barn.

Yrke: Kommundirektör, Falu kommun.

Bor: I hus.

Favoritmat: Sallad med mycket gott i.

Favoritdryck: Vatten, men tar gärna ett glas rött ibland.

Fritidsintresse: Djur, natur och lite kultur.

En av frågorna Pernilla prioriterar rör bolaget Lugnet i Falun AB (Lufab). Kommundirektören vill att bolaget får ett tydligare uppdrag av politiken.

– Jag har lyft till politiken att kommunen inte tagit sitt fulla ansvar gällande Lugnet och Lufab. Nu måste vi en gång för alla bestämma vad kommunen ska göra med Lugnet, samlas kring en gemensam idé. Utifrån detta borde sedan Lufabs ägardirektiv sättas. Alla är nog överens om att Lugnet är en fantastisk tillgång, men inte hur vi ska förvalta och utveckla den, säger Pernilla Wigren.

Falu kommun är en av kommunerna i länet som granskas hårdast av media, och frontar bevakningen gör oftast kommundirektören.

– Det är bra att vi som kommun blir granskade och i de allra flesta fall har också bevakningen varit relevant. Jag försöker också hela tiden att vara tillgänglig för journalister och upplever hittills att media uppträtt på ett just sätt.

Vill gärna hinna med träningen

Dagarna på jobbet blir som sagt långa, men hon gör allt för att försöka hålla sig i form och hinna med den träning som hon uppskattar och behöver.

"Det gäller att vi tar vara på den fulla potentialen hos de anställda och att de ges förtroendet att växa"

– Pernilla Wigren, kommundirektör, Falu kommun

– När jag kommer hem är jag oftast väldigt trött, men i och med att vi har hund så måste jag ta mig ut oavsett hur trött jag är. Att röra på sig är bra för kroppen och någon gång varje vecka försöker jag också att ta mig i väg och köra lite styrketräning, säger Pernilla Wigren.

En del av fritiden läggs också på kultur. Ett abonnemang på Dalasinfoniettan har hon.

Annars gillar hon att läsa böcker. Pernilla samlar på västerländska klassiker och har mer än 300 olika titlar i samlingen. Vissa titlar finns i flera exemplar.

– Jag gillar fina utgåvor och brukar köpa dem av den anledningen. Jag läser aldrig om någon bok, har aldrig gjort. Men däremot har jag sedan 1986 en anteckningsbok där jag skriver ner mina tankar om boken jag just har läst, säger Pernilla Wigren.

Samlandet av västerländska klassiker kommer hon att fortsätta med, och bland de framtida idéerna finns att öppna ett webbantikvariat.

– Det är en liten dröm jag har som jag hoppas kunna uppfylla, men det är inte aktuellt just nu, säger Pernilla Wigren.

Kommundirektören tittar på sin klocka, intervjutiden är slut. Det är nämligen dags att hasta till nästa möte. ■

Hur ser ni på Falu kommuns ekonomiska läge?

FALUPARTIET:

Falupartiet anser att nuvarande situation kräver tydliga riktlinjer och prioriteringar för hur vår ekonomi långsiktigt ska klara utmaningen Ett Större Falun, oklara statsbidrag, undvika skatthöjningar samt bibehållen nivå på skola, vård och omsorg. Pågående dialoger måste få ta sin tid men det får heller inte bli långbänkar så att de flesta förslagen ”rinner ut i sanden”. Balansen mellan lagstadgad och frivillig verksamhet, förändringar inom kollektivtrafiken, vägunderhåll, investeringar, personalinsatser är exempel på områden som kommer att få fokus och eventuella förändringar som upplevs negativa blir troligen nödvändiga. Vår förhoppning är att vi kan få bred samsyn på åtgärder för att säkerställa hållbarhet över tid.

SOCIALDEMOKRATERNA:

Vi har ett tufft ekonomiskt läge men samtidigt måste man komma ihåg att Falun på många sätt står väl rustat. Jämfört med andra kommuner i Dalarna har vi en relativt ung befolkning, utbildningsnivån är hög, vi har en högskola, ett brett näringsliv med både små och medelstora företag inom olika branscher, vi har ett levande centrum och en vacker natur. Här finns massor att bygga på för att på sikt förbättra balansen mellan kommunens intäkter och utgifter.

Men för att lyckas med det krävs både politiskt mod och prioriteringar. Vi anser att en bra skola för barn och unga är viktig både här och nu och inför framtiden. Med satsningar på skolan istället för neddragningar så ger vi fler möjlighet att lyckas i skolan, gå ut gymnasiet och senare få ett jobb.

VÄNSTERPARTIET:

Falun befinner sig nu i ett läge som vi både varnat för och som vi förutspått vi skulle hamna i eftersom Falu kommun tyvärr inte i tillräckligt stor grad har arbetat förebyggande. Det ekonomiska läget är allvarligt, men det finns ingen anledning till panik och drastiska åtgärder. Lagen anger att kommunens budget som minst måste uppnå ett nollresultat. Sparförslaget på 100 miljoner innebär att kommunen ska kunna göra ett överskott på ca 70 miljoner kronor. Vi menar att en fungerande välfärd är viktigare än ett ekonomiskt överskott, så länge vi klarar att hålla budget i balans. Vi måste satsa på det förebyggande arbetet än mer, först då kan vi nå en hållbar ekonomi för framtiden. Kortsiktiga besparingar får inte alltför sällan motsatt effekt.

SVERIGEDEMOKRATERNA:

Invandringen har mycket länge varit högre än takten med vilken människor hinner

integrera sig i vårt samhälle och bli självförsörjande. Konsekvenserna är många, men bostadsbrist, stor belastning på sociala skyddsnät och skolor gör sig gällande i hela Sverige. Falun är inget undantag. Vi tvingas nu spara över hela linjen för att kunna upprätthålla de kommunala åtagandena. Många tecken syns på att vi går in i en lågkonjunktur. Detta försvårar möjligheten till integration eftersom arbetsmarknaden riskerar att försvagas. Det viktiga i den här situationen är att kommunen undviker att dra på sig nya stora kostnader och arbetar mycket mer aktivt för att attrahera företag och människor som kan stärka vår gemensamma ekonomi.

MODERATERNA:

Rent generellt så har Falun kommun ett stabilt skatteunderlag och borde därmed kunna se framtiden an med viss tillförsikt. Vi kommer visserligen att förlora något i kommande skatteutjämning, vilket är tråkigt, men på det hela taget har vi en ekonomi som borde kunna balanseras. Inom vissa områden kommer kommunen att behöva rationalisera. Digitaliseringen kommer här att vara en viktig faktor för detta. Falun kommer naturligtvis att påverkas av den konjunkturnedgång som tycks ligga i en snar framtid. Det är en rad indikatorer som pekar mot detta, såsom en ökande

Foto: Scandina

arbetslöshet, valutaoro och handelskrig som påverkar våra viktigaste exportländer. Utvecklingen på räntemarknaden, med korsande räntekurvor för långa och korta lån är även den ett varningstecken på tuffare tider för den globala ekonomin. Falu kommun kommer knappast att vara oberörd av allt detta. Därav vikten att handla långsiktigt och resolut.

MILJÖPARTIET:

Nu måste förstås kommunen se över utgifterna, men på ett klokt sätt. Måste se på långsiktiga konsekvenser av besparingar. Inte spara på skolan/lägga ner skolor, eller det som på sikt ger mer arbete för socialnämnden. Neddragen service påverkar hela bygden. Att på sikt minska driftskostnader för fastigheter med energieffektivisering och förnybar energi. Värna landsbygden. Framtidens energi- och livsmedelsproduktion finns där. Planera för en socialt, miljö o klimatmässigt bra framtid. Spara på det som är dåligt för miljön som skattepengar till flyget. Vi är beredda att höja skatten om

Budgetförslag i besparingstider

Falu kommun behöver spara 100 miljoner kronor nästa år. I mitten på augusti presenterade därför kommundirektör Pernilla Wigren, tillsammans med förvaltningscheferna, ett besparingsförslag för politiken.

TEXT: ANDERS NORIN

■ **EKONOMI/** Vilka föreslagna sparåtgärder som politiken väljer att gå vidare med återstår att se.

Under de senaste veckorna har de olika politiska konstellationerna arbetat fram sina egna budgetförslag, och förslagen läggs fram inför kommunfullmäktiges sammanträde den 15 oktober, där ett beslut om Falu kommuns budget för åren 2020–2022 fattas.

– Vi har fått ett bra underlag som vi tar med oss i budgetarbetet, men kommer förstås att göra våra egna bedömningar kring vad som är rimligt. Men kommunen befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation som vi måste ta fullt ansvar kring, säger kommunalrådet Joakim Storck (C).

– Underlaget som kommundirektören tagit fram är bra, men vi är inte styrda av det. Vi har frihet att göra vad vi vill inom de ekonomiska ramar vi har att rätta oss efter. Nu har vi stramare ramar än vad vi brukar ha, vilket gör att reformutrymmet är begränsat, säger oppositionsrådet Jonas Lennerthson (S). ■

välferden kräver det. Staten borde ge mer generella stöd, så kommunen kunde satsa på långsiktighet. Just nu är det billigt för kommunen att investera, pga låga räntor. Då ska man investera i det som ger låga driftskostnader på sikt.

LIBERALERNA:

För att Falu kommun ska kunna stå för skolor med hög kvalitet, trygg äldreomsorg, social välfärd och allt annat en kommun ska ordna så krävs en god ekonomi. Då andelen falubor som blir äldre ökar, vi har eftersatt underhåll av lokaler och relativt stora skulder så bör vi ha ett överskott i budgeten de närmaste åren på ca 2 procent. Kommunen har i nuläget svårt att klara detta. Därför har vi i Falualliansen initierat en översyn av verksamheten för att effektivisera och spara 100 miljoner kr. Tanken är att satsa mest där skattekrona gör mest nytta. Inom Liberalerna värnar vi bland annat skolor och barn- och

ungdomsverksamhet. Vi vill undvika besparingar som innebär personalneddragningar "på golvet" mot kärnverksamheterna. Tjänstemannaförslaget är lagt och just nu pågår ett samtal inom Falualliansen om hur vi ska förena god kommunal välfärd med att inte skuldsätta kommunen på sikt.

KRISTDEMOKRATERNA:

Vi vill satsa mer på att göra vår kommun bättre och mer tillgängligt för både äldre och personer med funktionsvariation. Det finns otroligt mycket mer att göra i synnerhet i det sociala innehållet för våra äldre. Årets budget blir lite stram med tanke på underskottet. Vi kommer att ta vårt ansvar vad gäller ekonomi i balans. Det är vår skyldighet. Underskottet enligt lag ska återställas så gott det går. Att samordna resurser kan innebära att vi infriar resurser på annat håll och dessa ska komma till gagn för medborgarna. Vi försöker också föra debatt kring bostäder på vatten och göra Falun

mer attraktiv att bo och verka i. Det som är spännande nu är vårt gemensamma strategiska arbete med alliansen som gör att vi kommer tillrätta med ekonomin.

CENTERPARTIET:

Falun har bra förutsättningar men när konjunkturen nu bromsar in samtidigt som barnkullarna i skolan växer, fler når hög ålder, och staten lägger över ansvar på kommunerna att i allt högre grad stå för samhällets skyddsnet, så står vi med ett underskott inför 2020 om inte åtgärder vidtas. För att nå en ekonomi i balans under 2020 så måste tyvärr en del sparåtgärder vidtas som innebär en ambitionssänkning. Det är tråkigt men nödvändigt. För att klara den långsiktiga utmaningen med fler äldre och stora barnkullar så måste vi jobba med effektiviseringar som innebär att vi gör mer med de resurser vi redan har. Det är ett arbete som måste påbörjas nu för att få effekt om ett par år.

Lydias terrass – en vacker grönskande plats i centrum

Falu centrum har fått ett vackert andningshål med växter och en plats för att sitta och reflektera. Välkommen till Lydias terrass – Faluns nyaste park.

TEXT OCH FOTO: KARI ÖSTNING

■ **I KORTHET/** Under byggtiden har även regnbågstrappan renoverats och området är en levande plats med fjärruppvärmd stenläggning, sittplatser och rabatter med perenner och träd.

Lydias terrass vid Holmtorget, mellan Åhlens och Bergströms galleria, har fått sitt namn efter den populära vissångerskan Lydia Hedberg som levde 1878–1964. Lydia föddes och växte upp i det här i kvarteret. ■

Succé för sommarkollo för äldre

Efter ett initiativ från kommunens dagverksamhet för äldre, blev det för första gången sommarkollo för äldre på Liljans gård. Kollot som pågick en vecka i augusti blev välbesökt och deltagarna och deras anhöriga verkade stortrivs.

TEXT: PETER DAHLKVIST FOTO: FALU KOMMUN

■ **OMSORG/** När vi besöker kollot möts vi av en väldigt trevlig atmosfär. Drygt 30 personer fikar och sjunger med under musikunderhållningen som innehåller låtar från 60-talet och svenska visor. Det finns en mängd olika aktiviteter som exempelvis tipspromenad, fiske, linedance, airhockey och underhållning. Men det är också helt fritt att bara koppla av.

Alla äldre och deras anhöriga är välkomna. Bakom satsningen finns kommunens dagverksamhet för äldre, träffpunkterna som fått ekonomiskt stöd på 50 000 kronor från Falu minnesfond.

– Jag har aldrig varit på kollo och det här är ett väldigt trevligt initiativ, säger Britt Gradin som är 74 år och fortsätter:

– Jag ser verkligen fram emot att ut och åka på flotten när det blåser lite mindre.

Under musikunderhållningen så tar Britt Gradin och Stig Backlund 88 år en svängom.

– Det har varit bra. Jag har gått promenader vid sjön och spelat biljard, säger Stig Backlund.

De båda har åkt buss från Träffpunkt Britsarvsgården och kommer att vara på kollot tre respektive fyra dagar.

Helene Simonsson från personalen var med och startade idén med ett sommarkollo för äldre.

FOTO: PETER DAHLKVIST

– Det märks hur de äldre lever upp när de kommer ut hit, säger Helene Simonsson som är en av initiativtagarna bakom kollot.

Uppskattat och välbesökt

Totalt från måndag till fredag kom 210 besökare och de flesta tog bussen som utgick från Falu kommuns träffpunkter.

– Vi är jätteglada att det blev verklighet och att så många hade möjligheten att komma.

Det har varit en riktigt trevlig vecka som har varit väldigt uppskattad. Vår förhoppning är att göra om det här igen nästa år, och att vi då får ut ännu fler äldre på sommarkollo. Vi kommer att söka pengar både på kommunen och från fonder, säger Helene Sundgren, enhetschef och initiativtagare. ■

Det var många äldre som ville prova att fiska med metspö i sjön Liljan, som sitter ihop med Runn. Även om det inte blev så mycket fisk så var alla väldigt glada.

När det regnade fanns det ändå många saker att göra inomhus. Airhockey var ett populärt spel som många ville prova.

Promenader och motionscykel verkade vara ett vinnande koncept på Liljans gård.

Första spadtaget för Envikens nya förskola

Det första spadtaget till nya förskolan i Rönndalen togs av barn, lärare, projektledare, politiker och byggare.

I slutet av augusti togs det första spadtaget till nya förskolan i Rönndalen. Förskolan byggs utifrån barnens behov, har plats för 108 barn och beräknas stå klar i december nästa år.

TEXT OCH FOTO: PETER DAHLKVIST

■ **UTVECKLING/** – Vi är otroligt stolta att vi kan bygga en ny förskola i Enviken och att det äntligen blir av, säger Veronica Zetterberg (M) ordförande i kommunstyrelsens serviceutskott.

– Det här känns fantastiskt. Det här är det bästa med mitt uppdrag, säger Björn Ljungqvist (M), ordförande i barn- och utbildningsnämnden.

Den nya förskolan byggs helt i trä enligt kommunens träbyggnadsstrategi och kommer att ha plats för 108 barn fördelat på sex avdelningar. I byggnaden blir det också en gemensam matsal för förskolan och skolan. Totalt kan 200 personer vistas i lokalerna samtidigt och kostnaden beräknas till 46 miljoner kronor.

På barnens villkor

Förskolan byggs enligt en ny strategi med stora förskolor, där ytorna anpassas efter barnens villkor och stimulerar kreativitet och lek. Slättaskogens förskola var den första som byggdes på det här sättet och den har blivit mycket populär bland både barn, pedagoger och föräldrar. En förskola av samma modell byggs nu också på Hasselvägen och planen är även att bygga liknande förskolor på Galgberget, i Svärdsjö

"Otroligt lyft för Rönndalen och Enviken och för alla småbarnsfamiljer"

– Kerstin Eriksson

och en i centrala Falun.

– Det finns ett stort intresse för konceptet även från andra kommuner, säger Torbjörn Fernkvist, skolchef.

Cirka 80 förskolebarn går i förskolan i Rönndalen idag, och det blir fler barn som ska börja på förskolan de kommande åren.

– Otroligt lyft för Rönndalen och Enviken och för alla småbarnsfamiljer, säger pensionären Kerstin Eriksson, som bor i närområdet och tidigare varit föreståndare på förskolan och fortsätter:

– Det har utvecklats mycket sedan jag var här på 90-talet. Det är ett generationsbyte där de barn jag hade då, nu är föräldrar som kommer hit med sina barn. Det är jätteroligt att se.

Bygget drar nu igång

Nu startar markarbetena och till våren är det dags för väggar och tak.

– Vi förbereder nu för grunden och går allt som det ska så kan vi ha invigning i december nästa år, säger Maja Eriksson projektledare. ■

Foto: Falugruppen Arkitektkontor

Arkitektskiss hur den nya förskolan i Rönndalen kan se ut när den är klar. Byggnaden har plats för 108 förskolebarn fördelat på sex avdelningar. I den nya större matsalen, ska också grundskoleeleverna i Rönndalsskolan ha plats att äta.

Gemenskapen lockar många till träffpunkterna. Att träffa andra och umgås och som i dag – spela bingo ger glädje i livet.

Träffpunkterna – er

Möjligheten till gemenskap med andra är viktig. På de olika Träffpunkterna runt om i kommunen anordnas **sociala aktiviteter som stimulerar** och håller alla sinnen igång. De flesta som kommer är äldre som vill ha omväxling, träffa andra och umgås men alla är välkomna.

TEXT: KARI ÖSTNING FOTO: ULF PALM

■ **OMSORG/** Aktiviteterna som anordnas varierar, det är allt från underhållning och

föredrag till luncher och fester på kvällarna.
– Det är gemenskap och trivsel, annars

"Det är gemenskap och trivsel, annars hade man suttit själv hemma i sin lägenhet"

– Ulla-Britt Strandberg

hade man suttit själv hemma i sin lägenhet. Nu blir det att man går ner och läser tidningen och lägger pussel. Det är så skönt här, alla pratar med alla. Jag är så glad att jag fick ett boende här, säger Ulla-Britt Strandberg som bor på Smedjan.

Alltid en vän att prata med

Ylva Edbäck är fritidsledare i Falun kommun och den här dagen anordnas bingo.

– Träffpunkterna är social samvaro, det är prio ett. Det är ett jätteroligt och varierande arbete som är uppskattat, säger Ylva Edbäck.

De öppna träffpunkterna finns i Britsarvet,

När bingospelet drar igång lägger sig sorlet och koncentrationen är på topp.

Ylva Edbäck är fritidsledare på träffpunkterna. En gång i veckan är det bingo som står på programmet.

Vinstvagnen står framdukad. Här får vinnarna av bingaraderna själva välja vilken vinst de vill ha.

en viktig del av livet

Hosjö, Svärdsjö och Bjursås. Hit kan alla som vill komma och vara med. Vidare finns även en Träffpunkt för Gruvstadens hyresgäster på seniorboendet Vandraren och för Kopparstadens hyresgäster på Smedjan.

– Det är bra aktiviteter, bingo och samkväm. Det märks när Ylva har semester, då är det tomt här. Hon är helt fantastisk, säger Arne Johansson.

Aldrig ensam

Träffpunkterna har stor betydelse för besökarna. Fyra dagar i veckan är det verksamhet, men lokalerna är alltid öppna för besökarna om de vill träffas över en kopp kaffe eller ett samtal.

– Man behöver inte känna sig ensam när man bor här. Man kan ju välja om man vill vara för sig själv en stund eller umgås med andra, säger Ulla-Britt Strandberg.

Sonja Forsberg började komma till Träffpunkten för ett år sedan ungefär.

– Jag hade egen lägenhet tidigare och den största skillnaden är möjligheten till aktivitet, att det är så mycket grejer som händer här, säger Sonja Forsberg.

Träffpunkterna är mötesplatser för sociala aktiviteter och hit är alla välkomna. De flesta som kommer är äldre som vill ha omväxling, träffa andra och umgås. Här finns aktiviteter

"Det märks när Ylva har semester, då är det tomt här. Hon är helt fantastisk"

– Arne Johansson

som stimulerar och håller alla sinnen igång.

För program för respektive Träffpunkt, se vidare på www.falun.se ■

/Träffpunkterna

Britsarvet: Britsarvsgården, Tegelvägen 16

Hosjö: Hosjögården, Centralvägen 21–25

Svärdsjö: Källvägen 2A

Bjursås: Sandtåktsgården, Bjursåsvägen 28

Vandraren (endast för Gruvstadens hyresgäster): Vandrarvägen 10

Smedjan (endast för Kopparstadens hyresgäster): Sturegatan 37 A

Saga Rostedt Peres och Towa Korsell har sommarjobbat på Falu kommun med uppgiften att intervjua ungdomar 13–17 år i en enkät, om deras fritid. **Syftet är att reda på vad ungdomar i Falu kommun skulle vilja göra** på sin fritid och hur kommunen kan arbeta för att stötta och stärka det. Många av svaren gav tankeställare, som att det viktigaste för ungdomarna är hur kompisarna tycker.

TEXT: PETER DAHLKVIST FOTO: PRIVAT

Annorlunda och roligt sommarjobb tyckte Saga Rostedt Peres och Towa Korsell, som fick fråga ungdomar i deras egen ålder om vad de vill göra på fritiden. Svaren kommer att sammanställas och presenteras för kultur- och fritidsnämnden.

Sommarjobbare frågade ungdomar om fritid

■ **FRITID/** – Det var jättekul att ha det som sommarjobb, det kändes att man gjorde stor nytta. Intressant att få reda på vad andra ungdomar tycker om en sak jag inte hade så stor koll på, säger Towa Korsell.

Falu kommuns fritidsverksamhet för 13–17 åringar når bara en bråkdel av alla i den åldersgruppen, och det är många som inte vet något om fritidsverksamheten och vad som går att ta del av. Undersökningens syfte är att ta reda på vad ungdomar vill göra på sin fritid och hur kommunen på bästa sätt kan göra för att stötta det.

Vad fick ni reda på i enkäten?

– Bland annat att många följer det ens kompisrets vill göra, annars blir man lite utanför. Många skulle kunna gå till en

fritidsaktivitet eller fritidsgård om vännerna var där, men de äldre tycker att det är lite för barnsligt och mest åt lekhållet. De som skulle vilja gå till en fritidsgård eller aktivitet gör det helst på fredagskvällar. En del säger att de skulle kunna tänka sig att gå på någon typ av mobil fritidsverksamhet som inte är knuten till en lokal.

En av frågorna i enkäten handlar om hur man når ungdomarna, vad fick ni för svar där?

– Att många finns ute på sociala medier, framförallt på instagram, men då gäller det att ha en kanal som ungdomar följer. Sedan är det flera som sagt att de ser affischer och får information från sina föräldrar, som har ett stort inflytande på hur vi ungdomarna tänker, säger Towa Korsell.

"De som skulle vilja gå till en fritidsgård eller aktivitet gör det helst på fredagskvällar"

– Towa Korsell

Enkäten fortsätter och blir underlag till politikerna

Fritidsledarna fortsätter nu att samla in svar på enkäten som också går att fylla i på falun.se. Karolina Ljungmark är samordnare på kultur- och fritidsförvaltningen och har varit handledare för sommarjobbarna Towa och Saga.

– Svaren kommer att sammanställas och ingå som underlag i en lägesrapport för kultur- och fritidsnämnden.

Kommer ungdomarnas åsikter vara med om politikerna tar beslut om förändringar inom fritidsverksamheten i Falu kommun?

– Det får vi verkligen hoppas, säger Karolina Ljungmark. ■

Falu stadsfullmäktige den 31 december 1922. De två kvinnliga ledamöterna heter från vänster Anna Holmquist (syster till landshövdingen Fredrik Holmquist) och till höger fru Hanna Saxin.

Arkivens Dag lyfter fram den lokala kampen för kvinnlig rösträtt

Lägg den 9 november på minnet. Då är det Arkivens dag och i år sker ett spännande samarbete mellan Falu stadsbibliotek och kommunens centralarkiv. Bland annat läggs fokus på allmän rösträtt för kvinnor som i år fyller hundra år.

TEXT: AGNETA BARLE FOTO: MAGNUS STÅLBERG

■ **DEMOKRATI/** Arkiven, biblioteken och museerna har ovärderliga skatter i sina samlingar som skapar vårt gemensamma kulturarv. På Arkivens Dag den 9 november står dörrarna öppna och i år samarbetar Falu stadsbibliotek och Centralarkivet. De vill lyfta fram att det är hundra år sedan beslutet om kvinnlig rösträtt i Sverige togs.

Många tar allmän rösträtt för givet och det är lätt att glömma att vår demokratiska rättighet faktiskt bara är hundra år gammal. Demokrati är inget tillstånd som vi kan ta för givet utan en process att ständigt värna om.

– Vi får heller inte glömma den allmänna och lika rösträtten i kommunalval, säger kommunarkivarie Thera Bergman. Genom den kan vi påverka politiken i vår närhet.

Alltid bra att samarbeta

Det var Thera Bergman som kom på idén om att samverka med stadsbiblioteket kring Arkivens Dag, som i år har temat Gömt eller glömt?

– Vi kompletterar varandra och vi får en helt annan tyngd med en gemensam satsning.

Elisabet Hemström, ansvarig för Dalasamlingen på stadsbiblioteket och Ylva Sellin Isaksson, programansvarig bibliotekarie, håller med.

– Vi har inofficiellt samarbetat med Arkivcentrum många gånger genom åren, så det känns helt naturligt.

Vad ska då hända andra söndagen i

↑
Från vänster: Ylva Sellin Isaksson, Thera Bergman och Elisabet Hemström. – Våra magasin är guldgruvor för den som letar efter kunskap. Det som sker idag har naturliga kopplingar bakåt i tiden och påverkar förstås vår framtid.

november? Då är alla välkomna till Arkivcentrum Dalarna på Tallenområdet. Där håller Centralarkivet, Näringslivsarkivet och Dalarnas folkrörelsearkiv öppet hus.

– Vi vill inspirera och väcka folks nyfikenhet, äger Thera Bergman. Vi vill att fler ska upptäcka oss och våra samlingar och se att man kan förjupa och hitta ny kunskap hos oss.

På Falu stadsbibliotek, i Dalasamlingen, kommer en utställning att finnas på temat Kvinnohistoria i Falun.

– Vi tänker lyfta fram flera lokala, kvinnliga förgrundsgestalter, både nutida och ur historien, säger Elisabet Hemström. Selma Lagerlöf och Valborg Olander är självskrivna, liksom nunnan Elisabeth Hesselblad och första kvinnliga landshövdingen Lilly Hansson. Pernilla Wigren, vår första kvinnliga kommunidirektör, ska förstås också vara med.

– Förhoppningsvis kommer någon av dem förbi, i levande gestalt, säger Ylva Sellin Isaksson, som håller i programmet.

Levande Demokratacentrum

Alla understryker att de vill fortsätta på temat

Vägen till kvinnlig rösträtt med olika programinslag det kommande året.

– I vårt Demokratacentrum kommer vi att ha en utställning på temat Demokrati då och nu i Falun. Den kommer att stå uppe hela vecka 45.

Demokrativägledaren Gittan Mattsson berättar att hon sökt och fått medel från SIDA att kommunicera Agenda 2030 och olika demokratifrågor i Demokratacentrum vid stadsbibliotekets entré.

Planen är att kommunala nämnder och förvaltningar, organisationer och föreningar kan disponera lokalen och lyfta fram de Globala målen och demokratifrågor som man arbetar med. Både förr, nu och framåt.

Arkivens Dag välkomnar alla. Planeringsgruppen ser fram emot det här samarbetet och hoppas förstås på många nyfikna, källkritiska och kunskapsörstande besökare i alla åldrar. ■

/Fakta

- 1906** Finland är först i Europa med att införa allmän rösträtt.
- 1918** 24 maj beslutar den extrainkallade riksdagen att allmän och lika rösträtt ska införas i Sverige.
- 1919** Lagförslaget om kvinnlig rösträtt går igenom och det första grundlagsändrande beslutet fattas.
- 1921** 19 september är första riksdagsvalen med allmän och lika rösträtt för män och kvinnor.
- 1922** 10 januari träder de fem första kvinnorna in i riksdagen.

Arkivens Dag har arrangerats i Sverige sedan 1998 för att väcka allmänhetens intresse för arkivens roll och verksamhet. Sedan 2002 firas Arkivens Dag den andra lördagen i november i samtliga nordiska länder.

Två gånger i veckan kan alla som vill oavsett bakgrund, kön eller ambitionsnivå, vara med och spela volleyboll på Lugnet. Syftet med projektet är att det ska vara en mötesplats och underlätta integrationen.

Volleybollträning med plats för fler

Projektet Volleyboll för alla är igång på Lugnet i Falun. Syftet med projektet är att **skapa en mötesplats för alla** som är intresserade av att spela, oavsett bakgrund, kön och ambitionsnivå.

TEXT OCH FOTO: CIA EMBRETSÉN

■ **INTEGRATION/** Falu kommuns integrationsenhet har i samarbete med Röda Korset i Falun och Dalarnas Idrottsförbund fått beviljat projektmedel av Länsstyrelsen Dalarna. Projektet Volleyboll för alla håller på under tidsperioden september 2019 till och med december 2020.

Yasin Rezai hade inte spelat volleyboll innan

han kom till Sverige. När han kom till Falun fick han först bo i en familj och där spelade barnen volleyboll. Yasin lärde sig att spela av dem och nu har han tränat volleyboll under tre års tid.

– Från början samlade vi ihop pengar i gruppen för att kunna hyra en hall men det blev för dyrt i längden. Vi är så tacksamma

Maja Vahlberg är nyanställd projektledare för Volleyboll för alla.

att vi kunde få hjälp av Röda korset att hyra hall, säger Yasin.

Mer än bara träning

Just nu tränar ett 30-tal killar och en tjej volleyboll två dagar i veckan på Lugnet. Det är främst för motionen de tränar men en del kan även tänka sig att satsa för elitverksamhet.

– Många kanske tänker att det ”bara” är träning, men för oss är det så mycket mer. Det är ett sätt att koppla bort alla sina problem. När jag är på planen är jag bara i nuet och jag slipper fundera så mycket, säger Yasin allvarigt.

Syftet med projektet är att skapa en mötesplats för alla som är intresserade

Volleyboll för alla hoppas på att öka sitt medlemsantal från 30 till 60 personer under projekttiden, därigenom vill de skapa en mötesplats för alla oavsett språk eller nationalitet.

Yasin Rezai är en av de dryga 30 personer som träffas två gånger i veckan för att spela volleyboll.

av att spela volleyboll, oavsett bakgrund, kön och ambitionsnivå. Verksamheten ska också vara en arena som underlättar integrationen. Ett centralt mål är att bilda förening, men det som utmärker projektet är att det alltid kommer att finnas tid och plats för både de som vill spela volleyboll för att umgås och motionera, men också för de som vill bilda förening och spela matcher.

Nyanställd projektledare

Maja Vahlberg är nyanställd projektledare av Röda Korset i Falun. Hon har ett stort ideellt engagemang på sidan av sitt nya jobb. Maja är bland annat aktiv i Civilförsvärsförbundet inom Frivilliga Resursgruppen där hennes främsta inriktning är kriskommunikation.

Inom Röda korset så är Maja inte enbart projektledare utan är även hållbarhetsambassadör för de lokala kretsarna

i Region Mitt. Hon är ett bollplank till de som jobbar lokalt, framför allt i secondhandbutikerna. Insatsen utgår ifrån ett arbetsmaterial i hållbar utveckling där ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet ingår.

– Volleyboll för alla är ett integrations- och jämställdhetsprojekt med ambitionen att ha 60 medlemmar innan projektet är slut. Vi strävar mot att det ska vara en jämn fördelning mellan kvinnor och män berättar Maja.

De minst 60 medlemmarna som den nya föreningen satsar på att få behöver inte alla vara aktiva spelare berättar Maja. Målet är att det ska vara minst 40 spelande medlemmar. Det behövs även folk runtomkring så som materialare och andra funktionärer.

– Allt deltagande under projektperioden är gratis och inga förkunskaper krävs, poängterar Maja.

Yasin avslutar med att säga att alla är välkomna oavsett språk eller nationalitet. ■

Rullskidor blir en av sporterna som kan utövas på den nya asfaltbanan på Lugnet.

Lugnet får en efterlängtd asfaltbana

Väntan har varit lång. Men nu har arbetet startat med att anlägga en asfaltbana på Lugnet. Banan kommer att innebära helt nya möjligheter för alla som bedriver idrott på "rull".

TEXT: KRISTIN FORSBERG FOTO: SCANDINAV

■ **FRITID/** I flera år har tillkomsten av en asfaltbana på Lugnet diskuterats. Nu blir banan äntligen verklighet. Det började med projektet "alla på rull", som skulle ge barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning en trygg och inspirerande miljö för rullskidåkning, inlines, cykel, rullstol och annan parasport.

Projektet fick 6,3 miljoner kronor i stöd av Arvsfonden och Riksidrottsförbundet, vilket var det som lade grunden till att det nu byggs en asfaltbana på Lugnet.

Skidspelen har varit drivande

Mathias Bergqvist, från föreningen Svenska skidspelen, har varit drivande i arbetet och känner sig glad över att asfaltbanan äntligen blir verklighet:

– Det känns helt fantastiskt att vi nu kan starta bygget av asfaltbanan. Banan kommer att bli ytterligare en attraktiv, stimulerande och säker träningsmiljö för våra barn, ungdomar och personer med funktionsnedsättning, säger han.

Projektet är ett samarbete mellan föreningen Svenska skidspelen, Lugnet i Falun AB och Falu kommun. Bygget innebär att Falun och Lugnet kommer att kunna erbjuda en unik, attraktiv, naturskön och säker aktivitetsanläggning som kan nyttjas av så många som möjligt.

Banan – ett bra komplement

Falu kommuns fritidschef Tomas Jons är glad över att det långvariga arbetet med att realisera en asfalterad bana på Lugnet nu äntligen bär frukt:

– Asfaltbanan kommer att komplettera våra övriga anläggningar på Lugnet på ett bra sätt, och tillgängliggöra friluftsområdet för helt nya grupper av Falubor och besökare, säger Tomas Jons.

Dala Frakt entreprenad AB har tilldelats uppdraget och kommer att utföra entreprenaden.

När allt är klart kommer en cirka fyra kilometer lång bana att finnas på Lugnet. Banan kommer att gå igenom naturreservatet med start på skidstadion där det även blir en teknikyta.

– I och med asfalteringen kommer vi också att få ett ökat användningsområde på skidstadion, säger Anders Nordlund, tillförordnad vd på Lugnet i Falun AB. Han vill också skicka en stor eloge till Mathias Bergqvist.

– Utan hans driv och engagemang i detta hade vi inte varit där vi är idag, slutar Anders Nordlund. ■

Göran Rogström har skrivit mer än 50 böcker. De flesta handlar om Faluns historia och är fyllda med gamla bilder.

– Jag har **över 6 000 bilder** i mitt arkiv, en riktig historiebänk, och det är inte många av bilderna som aldrig har publicerats, säger han.

TEXT OCH FOTO: ANDERS NORIN

Göran berättar om Faluns historia i bilder

■ **HISTORIA/** Gamla Herrgården är Faluns äldsta stadsdel. Det var här som gruv- och hyttarbetare bodde med sina familjer en gång i tiden. Göran Rogström har bott här sedan 1999. På gården finns också en Gruvstuga från 1600–1700-talet, en jordkällare från 1700-talet och ett uthus från 1800-talet.

Intresset för att skriva om Faluns historia fick han i början på 1980-talet, då han gjorde delar av en hembygdsskrift om sin hemby Rog.

Men det skulle dröja fram till 2001 innan skrivandet tog riktig fart.

– Det fanns ingen nedskrivna historia över Gamla Herrgården, så jag samlade in fakta och bilder om stadsdelen som blev till en bok. Sedan har det bara rullat på. Nu har jag skrivit över 50 böcker, och de flesta

handlar om Faluns historia. Varje bok innehåller mängder med bilder, det är viktigt, säger Göran Rogström och fortsätter:

– Många uppskattar mitt arbete och det är därför jag fortsätter. Jag får hela tiden in nya historiska bilder som jag kan använda i mitt arbete. Hade inte folk ställt upp med att låna ut bilder eller ge dem till mig, så hade det varit slutskrivet för länge sedan.

Alltid lika stor upplaga

Han trycker alltid upp sina böcker i 300 exemplar. En större upplaga än så blir det aldrig. Och något nytryck av en bok är inte heller aktuellt.

– Jag har faktiskt lyckats sälja slut på varje bok jag har gett ut. De finns de som köpt alla

"Fler böcker kommer det att bli, jag har redan ett utkast liggande till nästa bok"

– Göran Rogström

mina böcker och ser det arbete jag lagt ner som en riktig kulturgärning. Att det inte blir något nytryck är för att jag vill att böckerna ska stiga i värde framöver. Det ska vara lite exklusivt, säger Göran Rogström och skrattar.

Bilder får han från en mängd olika håll och kanter. Den senaste bunten med bilder, närmare 75 stycken, lyckades han rädda från ett dödsbo innan de kastades.

– Folk ser inte det historiska värdet i bilder. Vi lever i ett kast- och släng-samhälle, säger Göran Rogström.

Den senaste boken kom i våras och fick namnet "Gamla Falun i bilder del 4 och landsbygden förr i tiden".

– Fler böcker kommer det att bli. Jag har redan ett utkast liggande till nästa bok. Den

Falugatan är en gata som ändrat utseende många gånger genom hostoien. Så här såg den ut i början på 1900-talet.

1941 såg det ut så här på Åsgatan. Närmast i bild skimtar vi gamla Citybiografen.

kommer att handla om gator och trafik i Falun förr i tiden. Den genomfart vi har fått nu på Korsnäsvägen är bedrövlig, men det behöver vi inte orda om mer, säger Göran Rogström.

Stor samling med Elvis-skivor

En kärlek för Elvis har också den gamle bandyspelaren med spel i allsvenskan och ett SM-guld på meritlistan. I sin samling har han närmare 1 200 skivor. Vissa är riktigt exklusiva samlarobjekt.

– Elvis eller Tommy Steele var frågan. För mig blev det Elvis och intresset för honom har aldrig avtagit, säger Göran Rogström, som också har en egen snickarverkstad där han tillverkar olika snickerier.

Men han är också mäktigt stolt och glad över

den gamla gruvstugan, från 1600–1700-talet, som står på gården. En stuga som han renoverat på egen hand och för egna pengar. För några bidrag till renoveringen fick han inte.

– Stugan var i fruktansvärt dåligt skick när jag tog över gården och den gick inte att renovera på plats. Jag fick plocka ner den bit för bit. Jag hade ett alfabetiskt och numeriskt system för att få alla bitarna på plats igen, och hjälp av broder Bengt att timra ihop den igen. Det är jättekul att stugan nu är bevarad och kulturminnesmärkt, säger Göran Rogström och fortsätter:

– 650 arbetstimmar och 100 000 kronor i rena pengar har jag lagt ner. Lägg ihop dessa båda poster, så handlar det om en halv miljon som jag investerat i huset. Men de som bestäm-

Göran Rogström utanför den gamla gruvstugan som är från 1600–1700-talet någon gång.

mer tyckte inte att jag skulle ha några bidrag för renoveringen, fast andra fick i samma veva. För mig är det obegripligt.

Han visar in mig i gruvstugan. Stugan är liten, du kan knappt stå upprätt på grund av det låga taket. Det är svårt att ta till sig att konstkarl Pär Nilsson bodde här med fru och tre barn i slutet av 1700-talet.

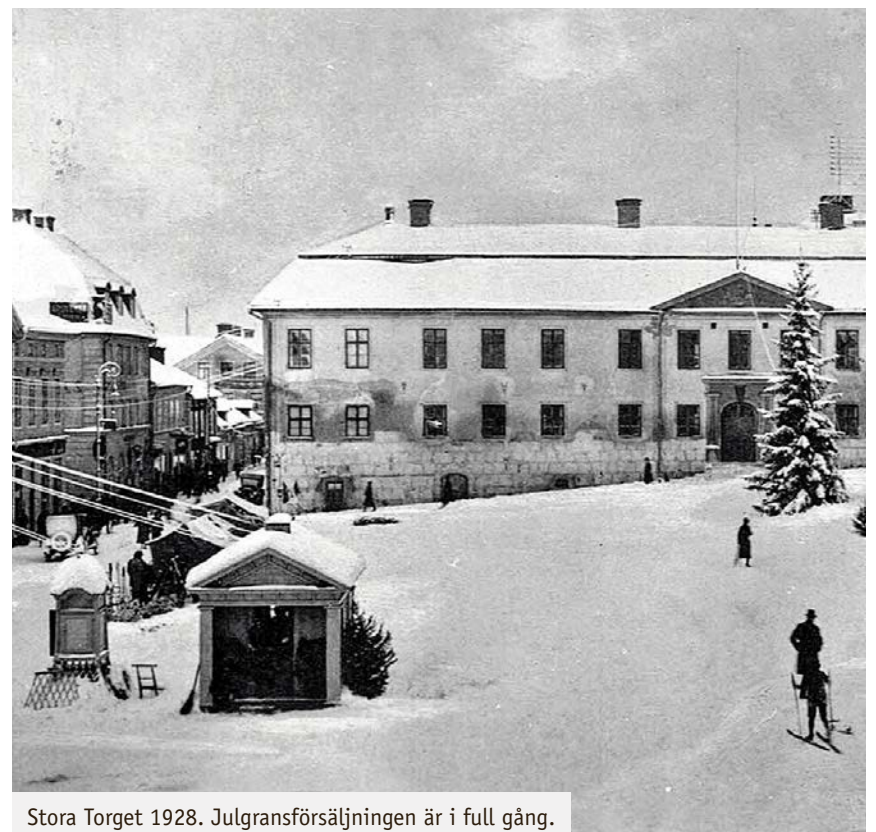
Flera av möblerna i stugan har Göran hittat på vinden i ett uthus. Längs ena väggen står en liten utdragssoffa av trä som kanske var föräldrarnas sovplats. På dagarna togs alla bäddar undan för att ge bättre plats.

Göran visar gärna upp stugan för besökare, inte minst för skolbarn för att de ska få en aning om hur livet såg ut förr.

– Det är alltid lika roligt, slutar han. ■

Här är en gammal bild som visar hur det såg ut efter Gruvgatan 1938.

Stora Torget 1928. Julgransförsäljningen är i full gång.

Emma Edermark och Mirel Makdsi Shamoon överraskas och njuter av musikinstrumenten på sin rast.

En ljudlig attack som väcker musikintresset

Plötsligt står ett band och spelar musik där mitt på skolgården under rasten. **Barnen på Slättaskolan överraskades** av en väl planerad kulturattack och tilltaget väckte minst sagt intresse.

TEXT: KARI ÖSTNING FOTO: ULF PALM

■ **KULTUR/** Det var i samband med skolstarten som Kulturskolan bestämde sig för att genomföra så kallade Kulturattacker. Det gick till så att en grupp musiker som även är musiklektörer helt plötsligt, utan förvarning, kunde dyka upp på skolgården och spela några låtar under rasten. Sedan när spelningen var över så svarade de på de frågor som eleverna som kom fram hade och sen drog lärarna vidare till nästa rast på nästa skola. Ett uppskattat inslag minst sagt.

– Det var jätteroligt. Jag vill börja spela cello. Jag spelade det förut och har provat och skulle vilja lära mig mer, säger eleven Emma Edermark.

Spännande med instrument

Flera skolor i kommunen fick besök och det är förstås flera syften med överraskningsbesöken.

– Det är jätteroligt att få möjlighet att göra det här, det är första året som vi gör det, säger Turi Berglund som är blockflöjtslärare.

– Vi får många olika reaktioner just genom att vi överraskar eleverna. Några tittar till och

fortsätter leka, en del rusar fram direkt, andra är mer avvaktande, säger Kia Åkered-Fransson som är cellolärare.

Just hennes cello väckte en del nyfikenhet bland eleverna på Slättaskolan. Och så var det gitarren som också är ett populärt instrument.

– Jag vill spela gitarr, våra grannar har en gitarr hemma, säger eleven Ester Leon.

– Jag vill också spela gitarr, jag har en sådan och håller på och övar, säger Mirel Makdsi Shamoon.

För Arvid Aunes del är det piano som gäller. Något piano fanns dock inte med under kulturattackerna.

– Dom var jättebra på att spela! Jag känner till alla instrument här och har spelat alla. Roligast var flöjt. Nu ska jag börja på piano. Mest vill jag spela modern musik, säger Arvid Aune.

Väcka intresse

Kulturattacker är också ett sätt att introducera levande musik för barn på ett naturligt

"Det finns även barn som aldrig sett livemusik, de får en positiv musikupplevelse samtidigt som vi visar att vi finns"

– Kina Åkered-Fransson, cellolärare, Kulturskolan

vis och väcka nyfikenheten.

– När vi gör det här träffar vi ju barn vi inte träffar så ofta. De får möjligheten att se instrument. Det finns även barn som aldrig sett livemusik. De får en positiv musikupplevelse samtidigt som vi visar att vi finns, säger Kina Åkered-Fransson.

Kulturskolan är en kommunal verksamhet där barn och unga på sin fritid kan hålla på med dans, musik, teater eller konst. Kulturskolan finns i nyrenoverade rum i Kulturhuset tio14 mitt i stan, och samarbetar även med skolor och förskolor med verksamhet på dagtid.

Vill du börja spela instrument?

Information om Kulturskolan och de olika ämnena finns på falun.se/kulturskolan. Det är olika åldrar för när man kan börja. För instrument kan en anmäla intresse tidigast ett år innan en kan börja. De flesta ämnen har en viss kötid som Kulturskolan försöker möta upp genom aktiviteter som till exempel Musikfabriken, som främst vänder sig till barn som står i kö.

– Det var väldigt roligt att vi hade möjlighet att genomföra Kulturattacker i år, och vi är glada för att rektorerna och eleverna mottog överraskningen med öppna armar. Vi vill och hoppas på att få göra om det igen, säger Lena Karsikas, verksamhets-samordnare på Kulturskolan. ■

Cellolärare Kina Åkered-Fransson hittar bekanta bland barnen på Slättaskolan.

Fiollärare Kristina Golsäter och brass, trumpet- och trombonlärare lockar till skratt hos barnen med sina instrument.

Arvid Aunes ser fram emot att börja spela piano.

Kulturattackerna utfördes under dagen av Kristina Golsäter, fiollärare, Thomas Lindgren, brass trumpet och trombonlärare, Irene Ivarsson, klarinett och saxofonlärare, Kina Åkered-Fransson, cellolärare och Turi Berglund, blockflöjtlärare.

Ungefär så här kommer det nya badhuset att se ut utvändigt.

Nya badhuset ska stå klart sommaren 2022

Falun ska få **ett nytt och modernt badhus** på Lugnet. Byggstarten är planerad till månadsskiftet februari/mars nästa år, och går allt enligt planerna, ska det nya badhuset kunna invigas runt midsommar år 2022.

– Det är tidsplanen vi arbetar efter nu, säger Niclas Camarstrand, projektledare på Lugnet i Falun AB.

Niclas Camarstrand, projektledare, Lugnet i Falun AB

till själva badhuset istället för att lägga dem på transporter. Samtidigt ser vi också till att städa upp området vid hoppbackarna och rädda upp Holmens ekonomi. Vi är många som tjänar på den här lösningen.

Klart är också att den fastighet som inrymmer den nuvarande simhallen kommer att bli kvar, och användas till andra verksamheter. ■

TEXT OCH FOTO: ANDERS NORIN ILLUSTRATION: LILJEWALL ARKITEKTER (BADHUS), NICLAS CAMARSTRAND/MIKAEL GRANBERG (KARTA)

■ **UTVECKLING/** En ny detaljplan har tagits fram för att möjliggöra bygget av det nya badhuset. Detaljplanen har varit ute på samråd, där myndigheter och allmänhet haft chansen att komma med sina synpunkter.

Nästa steg är att detaljplanen skickas vidare för granskning och i början på nästa år beräknas planen kunna antas av kommunfullmäktige.

– Det är först när planen är antagen som vi kan få ett bygglov för badhusbygget. Sedan krävs också ett igångsättningstillstånd från politiken innan vi kan köra igång. Men går allt som vi vill, ska vi kunna ha en byggstart vid månadsskiftet februari/mars, säger Niclas Camarstrand.

Flytt på grund av tak

En nyhet är att det nya badhuset flyttas en meter till norrut än vad tanken var från början. Detta för att skydda det gamla "flytande" skärmtaket vid den gamla sporthallsentrén, som anses ha ett arkitekthistoriskt värde.

– Stadsarkitekten har haft ett starkt önskemål om att taket ska bevaras, och med respekt för det, flyttar vi badhuset en bit norrut, säger Niclas Camarstrand.

Det nya badhusets utseende kommer att följa det gestaltningskoncept för Lugnet som togs fram för ett par år sedan. Badhusets färgsättning kommer därför att smälta in bra

mot de befintliga fastigheterna på området.

– Jag måste säga att arkitekterna lyckats väldigt bra med sitt uppdrag. Vi kommer att få ett väldigt fint badhus, som känns modernt, men där man också tagit hänsyn till sporthallen och simhallens arkitektur, säger Niclas Camarstrand.

Om det blir en relax på badhusets tak är inte klart, men byggnationen möjliggör en sådan lösning.

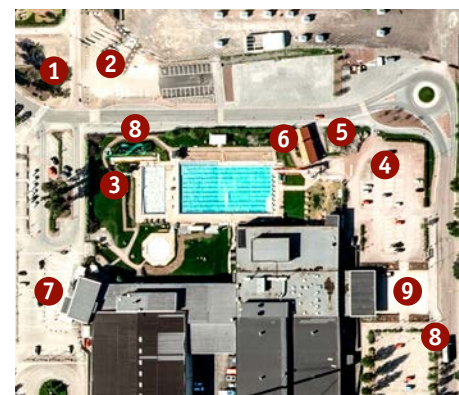
Falu kommun och Region Dalarna har också tecknat en avsiktsförklaring som innebär att det nya badhuset tillgodoser Landstinget speciella behov.

Schaktning inleds inom kort

Det nya badhuset byggs på den norra parkeringen vid den gamla sporthallsentrén. De förberedande arbetena för bygget kommer att starta inom kort. Det handlar framförallt om schaktning.

– Schaktning är den stora grejen. Projekt badhus kommer att köpa krossmaterial av Holmens IF, som har mycket sten över i området där ungdomsbackarna finns, och fylla upp området där det nya badhuset kommer att stå. Vi kommer att kunna krossa på plats, och slipper därmed transportera sten genom hela stan. Ur miljösynpunkt känns det bra, säger Niclas Camarstrand och fortsätter:

– Nu kan vi dessutom använda pengarna

BADHUSBYGGET – DET HÄNDER NU

1. Förbereda för väg runt talldunge. Möjliggör körning i cirkulation. September 2019.
2. Utökning av parkeringsyta samt plats för campingens gäster. September 2019.
3. Schakt i trottoar. September–oktober 2019.
4. Schakt i parkering – ytan blir avstängd. September 2019.
5. Eventuell skjutning av berg. Del av väg avstängd. Oktober 2019.
6. Rivning av röda huset. Del av väg avstängd. Oktober 2019.
7. Parkering plockas bort. Bussgata anläggs. Hållplats vid huvudentrén. December 2019.
8. Väg stängs av för all trafik. Januari 2020–juni 2022.
9. Etablering med bodar för byggande av nytt badhus. Viss störning vid den gamla entrén till sporthallen.

Faluborna sorterar bäst under diskbänken

Faluborna är bäst i Sveriges på att sortera hushållsavfall. Det visar en nationell undersökning från branschorganisationen Avfall Sverige.

TEXT OCH FOTO: MIKAELA TRAPP

■ **ÅTERVINNING/** – Det är fantastiskt roligt att Faluborna är bäst i Sverige på att sortera under diskbänken. Det visar att man tar sitt ansvar och förstår hur viktigt det är att återvinna för att kunna spara på naturresurserna, kommenterar Micael Grandin, produktchef för Återvinning på Falu Energi & Vatten.

Varje år genomför Avfall Sverige undersökningen bland landets 290 kommuner. För att kunna se hur hushållen sorterar sitt avfall används det nationella statistiksystemet Avfall Webb.

– För att ta reda på hur Faluborna sorterar hushållsavfallet skickar vi avfallspåsar med brännbart restavfall till ett företag som plockar igenom och väger innehållet. På det viset kan vi sedan mäta eventuell felsortering. Det brännbara restavfallet ska exempelvis inte innehålla matavfall, förpackningar, tidningar eller batterier.

Flera dalakommuner i topplistan

Förutom Falu kommun finns flera av dalakommunerna bland landets 25 bästa och det förvånar inte Micael Grandin:

– Under flera år har dalakommunerna samarbetat kring avfallsverksamheten. Vi har bland annat en gemensam avfallsplan, samma sorteringsguide för kunderna och alla använder papperspåse för matavfall. Det gör att vi drar åt samma håll, säger han.

Micael har också några tips för hur man sorterar bäst och han menar att grunden för att lyckas är att göra det enkelt för sig själv.

– Det ska vara lätt att göra rätt. Skapa plats under diskbänken för till exempel matavfall,

Micael Grandin, produktchef för Återvinning på Falu Energi & Vatten, tycker det är roligt att Faluborna är bäst i Sverige på att sortera under diskbänken.

brännbart restavfall och plast. Om du inte får plats med fler kärl under diskbänken kan du sortera papper, tidningar, metall, glas och batterier på lämpligt ställe. Är du osäker på hur saker ska sorteras eller var det ska lämnas kan du söka i vår sorteringsguide på webben.

Femte bästa avfallshanterare

Den årliga undersökningen redovisar också Sveriges bästa avfallshanterare, där kom Falu kommun på 5:e plats.

– Den totala undersökningen speglar avfallsverksamheten på ett övergripande plan och redovisar förebyggande av avfall, återvinning av material och matavfall, miljöeffekter och kvalitet i insamlingen samt kundnöjdhet. Vi ligger bra till även där, även om vi naturligtvis siktar på första platsen, avslutar Micael Grandin. ■

Dalakommunerna som är bäst på sortering av hushållsavfall 2018 (topp 25 i Sverige):

- Falun (1)
- Mora (3)
- Vansbro (11)
- Rättvik (13)
- Leksand (23)

Cajsa Hagberg är projektledare för nya insamlingsmottagningen på Falu återvinningscentral: "Genom att starta Återbruket ökar vi chanserna för att kunna förlänga livet på saker som slängs trots att de med enkla medel kan återanvändas".

Snart öppnar Återbruket

I mitten av november öppnar Falubornas nya insamlingsmottagning Återbruket. Där kan du lämna dina överblivna prylar, material och möbler.

TEXT OCH FOTO: MIKAELA TRAPP

■ **ÅTERBRUK/** Återbruket kommer att finnas på Falu återvinningscentral på Ingarvet och har samma öppettider som återvinningscentralen. Byggnaden är det första du möter när du åker in på återvinningsrampen och bemannas av medarbetare från Falu Energi & Vatten.

– När du besöker Återbruket möts du av inspirerande och kunnig personal som hjälper till att ta emot dina saker. Materialet hämtas sedan upp av ideella organisationer som exempelvis Ta Tillvara, Röda Korset eller PMU, och säljs sedan i butik eller fortsätter som bistånd till behövande, berättar Cajsa Hagberg, utvecklings- och projektledare för Återbruket i Falun.

För mer information om exakt öppningsdatum följ Falu Energi & Vatten på Facebook eller gå in på www.fev.se ■

Nya chefer på Falu kommun

Kristina Kumlin Bergenstråle, ny omvårdnadschef.

Kristina har arbetat inom vård och omsorg i hela sitt yrkesverksamma liv. Hon tar över rollen som kommunens omvårdnadschef efter Pia Joelsson som går i pension.

Senast har Kristina Kumlin Bergenstråle arbetat som konsult i eget företag. Hon har lång erfarenhet av olika chefs-tjänster och utvecklingsuppdrag inom vård- och omsorgssektorn.

Christel Zedendahl, ny gymnasiechef

Christel har tidigare arbetat som rektor nu senast på Kristinegymnasiet och innan dess på Haraldsbogymnasiet.

– Det ska bli jätteroligt. Verksamhetens största tillgång är kunniga lärare och fina ungdomar. Mitt uppdrag ser jag främst är att bidra till och bibehålla och utveckla det goda arbetet som sker på Kristinegymnasiet och Lugnetgymnasiet. Den största utmaningen just nu är den svåra ekonomiska situationen i kommunen och att i det genomföra vårt uppdrag med mindre resurser och bibehålla god arbetsmiljö.

Anette Blomqvist, ny förskolechef

Anette har arbetat som rektor på Hälsingårdsskolan och rektor på Hosjöskolan innan hon nu tar över rollen som förskolechef.

– Jag ser det som ett spännande uppdrag och som en verksamhet att utveckla tillsammans med rektorerna i förskolan. ■

KALENDARIET: SEPTEMBER–DECEMBER

SEPTEMBER:

28–12/10 Monterutställning med en del av Thomas Fahlanders samling bärkontar, Falu stadsbibliotek

25 Babysång, Kulturhuset tio14

26 Färg och formlek, Kulturhuset tio14

27 Sagolek, Kulturhuset tio14

28–16/11 Teater Pelikanen, Dalateatern

28 Tjejruset, terränglopp, Lugnet

28 IBF Falun-Mullsjö, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

28 Surr, en musiksaga för barn & unga om biodling, blommor och miljö, Falu stadsbibliotek

29 Bubblarna andra musikalen – Bibbel Babel Bubbel, Kulturhuset tio14

OKTOBER:

3 Föreläsning med skidkungen Petter Northug, Falu bowling & krog

3 Barnperspektiv och barnförbundet. Föreläsning med teatervetaren Rebecka Brinch, Falu stadsbibliotek

3–4/11 Anders Ståhl, konstnärsutställning, Galleri Hörnan

4 Felix Sandman, konsert, Falu bowling & krog

4 Kultursoppa – Glappet i huvudet på vem som helst, Dalateatern

4 Mr Morfar med Allan Svensson, föreställning, Kulturhuset tio14

5 IBF Falun-IBK Dalen, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

5 Barnteater – Att rymma med en cirkus, Dalateatern

5 Hackmora Bergslopp, terräng, Perhansbodarna

5 Att skriva familje och släkthistoria. Workshop med Evalena Bard, Falu stadsbibliotek

6 Höstmöte på Dalarnas museum, konstnär P-O Söderlund

6 Om att våga flyga med Maria Lundqvist, show, Kulturhuset tio14

8 Wikipediaträff, lär dig redigera artiklar, Falu stadsbibliotek

8 Kalliroi Parréns och Clara Smitts vänskap. Föreläsning med Ann-Margaret Mellberg, Falu stadsbibliotek

IBF Falun i SSL.

7–12 eMedborgarvecka 2019. Mötestorg om digitala tjänster, alla bibliotek i Falun

11 Kultursoppa – Selmas samlade vrede, Görel Crona, Dalateatern

12 Opera på bio – Turandot, Kulturhuset tio14

12 Stand Up – Magnus Betné, Falu bowling & krog

15 Filmkväll med samtal – Shoplifters, Församlingsgården Svärdsjö.

15 Forskningens dag, forskarföreläsningar, Falu stadsbibliotek

16 IBF Falun-Jönköping, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

17 Från Broadway till Duvemåla, konsertmusikal, Kulturhuset tio14

17 Star for life in concert, konsert, Lugnetkyrkan

18 Highland, konsert, Falu bowling & krog

18–19 Daladubbeln, Sveriges största ungdomsorientering, Karlsbyheden

19 IBF Falun-Höllviken, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

19 Barnteater – Åh, ett plåsterdrama, Dalateatern

19 Svensktoppskalaset, nostalgishow med Lasse Sigfridsson, Christina Lindberg och Thorleif Torstensson, Kulturhuset tio14

22 Barns delaktighet i demokratiska processer, föreläsning med Jeanette Sundhall, Falu stadsbibliotek

22–3/12 Extra allt & Under Ytan, utställning, Falu stadsbibliotek

23 Babysång, Kulturhuset tio14

23–24 60-plus Mässan, Seniormässa, Lugnet

24 Färg- och formlek, Kulturhuset tio14

24 Kulturskolans lunchkonsert, plats ej klar

25 Sagolek, Kulturhuset tio14

25 Kultursoppa – Inferno, Dalateatern

26 IBF Falun-Visby, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

26 Måns Zelmerlöw, show, Falu bowling & krog

28 Öppen poesiscen – läslovsfestivalen, Svärdsjö bibliotek

31 Tjejkväll i Falun, centrala Falun

NOVEMBER:

1 Cajs-Stina Åkerström – Äventyret börjar här, konsert, Kulturhuset tio14

4 Samtal om Karin Boye, Falu stadsbibliotek

7–9/12 Maria Lindström, konstnärsutställning, Galleri Hörnan

8 Kultursoppa – Fröken, Dalateatern

9 En hyllning till Björn & Benny, show med Kalle Moraeus, Gunilla Backman och Johan Boding, Magasinet

9 Opera på bio – Madame Butterfly, Kulturhuset tio14

9 Arkivens dag 2019, Falu stadsbibliotek

11 Om Stephen King, föreläsning med Hans Åke Lilja, Falu stadsbibliotek

12 Filmkväll med samtal – Stand by Me, Församlingsgården Svärdsjö

13 Värmländsk Voodoo, humorföreställning med Johan Östling och Björn Ling, Kulturhuset tio14

14 Mamma Ljuger – Sanningen om din uppväxt, humorföreställning, Jan Bylund och Mattias Lindberg, Kulturhuset tio14

15 Sven Ingvars, show, Guide Arena Lugnet

15 Özz Nujen & Måns Möller – Världens historier, humorföreställning, Kulturhuset tio14

16 IBF Falun-Warberg, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

16 Queenie – Forever, konsert, Kulturhuset tio14

16 Vernissage på Dalakonst 19, Dalarnas museum

19 Sigrid Gälls – undersköterskan, författarbesök, Bjursås bibliotek

23 Barnteater – Tvärlöjd, Dalateatern

23 Julkonsert med Glenn Miller Orchestra, Kristinehallen

24 Opera på bio – Akhnaten, Kulturhuset tio14

24 Visning av Dalakonst 19, Dalarnas museum

27 IBF Falun-Sirius, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

27 Babysång, Kulturhuset tio14

28 Johan Persson – Västsahara inifrån, föreläsning, Falu stadsbibliotek

28 Färg och formlek, Kulturhuset tio14

28 Kulturskolans lunchkonsert, plats ej klar

29 Kultursoppa – Från fäboden till Dramaten, riksspelman Maria Hulthén Birkeland och skådespelaren Jonas Bergström, Dalateatern

29 Sagolek, Kulturhuset tio14

30 Barnteater – Varför därför annars, Dalateatern

30 Kulturskolans lunchkonsert, plats ej klar

31 Kulturskolans lunchkonsert, plats ej klar

DECEMBER:

1 Skyldsöndag Falun, med bland annat hästcruising, Centrala Falun

1 Kulturskolans musikcafé, Stadsbiblioteket

3 Internationella funktionshinderdagen, informationsmessa och föreläsningar, Falu stadsbibliotek

6 Finlands självständighetsdag, föreläsning med Sam Heino, Falu stadsbibliotek

7–11/1 Falu amatör-bokbindare, monterutställning, Falu stadsbibliotek

8 Gammaldags Julmarknad, Falu gruva

8 Kulturskolans luciakonsert, Stora Kopparbergs kyrka

11 IBF Falun-Linköping, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

11 Traditioner och skrönor om jul i Falun och Dalarna, föreläsning, Falu stadsbibliotek

12 Kulturskolans lunchkonsert, plats ej klar

12 Anna Fjällback, konstnärsutställning, Galleri Hörnan

21 IBF Falun-Storvreta, innebandy SSL herr, Guide Arena Lugnet

TÄVLING/

Känner du din kommun?

Den här kyrkan uppfördes 1663, byggdes med hjälp av insamlade medel, och är en röd liten träbyggnad med torn som står högst uppe på en backe. Men i vilken av Faluns centrala delar befinner vi oss i?

Skicka svaret till:

Vårt Falun, Kommunikationskontoret, 791 83 Falun eller mejla redaktionen@falun.se

Vi vill ha ditt svar senast den **1 november 2019**. Tre vinnare belönas med ett presentkort på 200 kr hos Visit Dalarna – vinsten kommer med posten. Rätt svar och namn på vinnarna presenteras i nästa nummer av Vårt Falun.

Vinnare

Svaret på frågan i förra numret av Vårt Falun var Grycksbo. Det är där björnen står. Tack för alla mejl och vykort. Vinnare denna gång:

- Maria Zetterström, Grycksbo
- Lena Söderqvist, Svärdsjö
- Bert Ström, Märsta

Grattis – vinsterna kommer med posten.

Gilla oss!

FACEBOOK/ Visste du att Falu kommun har en officiell Facebook-sida? Det har vi haft sedan 2009. Här hittar du information och kan ställa frågor. Gå gärna in och gilla oss – [facebook.se/falukommun](https://www.facebook.com/falukommun) Flera förvaltningar, fritidsgårdar och projekt har även egna Facebook-sidor. För mer information, se [falun.se/socialamedier](https://www.falun.se/socialamedier).

